

Snežana Mišić

UMETNOST ZA MIR U EVROPI I SVETU

02.12. 2005 – 01.02. 2006.

beležavanjem 1700 godina od masovnih progona i stradanja sirmijumskih, ali i brojnih drugih mučenika (304–2004), hrišćanskoj i svetskoj javnosti su predstavljeni oni koji su svojim životom i verom u Hrista stvarali istoriju i kulturu hrišćanske Evrope koja se tada rađala. Tim povodom je u Sremskoj Mitrovici, nekadašnjem Sirmijumu, organizovana međunarodna izložba figurativne umetnosti posvećena svetoj Velikomučenici Anastasiji Sirmijumskoj (Rim, 281 – Sirmijum, 304) pod nazivom "Umetnost za mir u Evropi i svetu", koja je okupila brojne umetnike iz više zemalja sveta. Izložbu je, kao sastavni deo međunarodnog projekta "Sveta Anastasija – nada za mir", ruskog slikara Petra Čahotina (*Pierre Tchakhotine*), realizovao Međunarodni odbor Sv. Anastasije, uz veliku i svesrdnu pomoć mitrovačkog Odbora, jednog od brojnih Odbora Sv. Anastasije osnovanih širom Evrope koji, uz podršku UNESCO-a i Saveta Evrope, rade na širenju mira i prijateljstva među ljudima, negovanju i razvijanju uspomene na svetu velikomučenicu iz Sirmijuma. Ministarstvo kulture Republike Srbije je u potpunosti podržalo izložbu kao jedan od najvažnijih izložbenih projekata planiranih u 2005. godini, a koja je od izuzetnog značaja za razvoj međunarodne saradnje, jer nakon Sremske Mitrovice, gde je simbolično prvo organizovana, planirane su izložbe u Beogradu, Ruski dom 06.04.–18.04.2006, Zadru (Hrvatska), Galerija zadrarske eparhije – maj–jun 2006, Jaroslavu (Rusija), Galerija jaroslavskog saveza umetnika – 15.08.–09.2006, i u Mondoviju, Provincija Kuneo (Italija), Antico di Citta – 07.12.2006–15.01.2007. godine.

S obzirom na rasprostranjenost i poštovanje kulta svete Anastasije Sirmijumske širom Evrope, širom čitavog hrišćanskog sveta, i činjenicu da je praznuju i Istočna (22. decembar/04. januar) i Zapadna (25. decembar) crkva, ona bi danas, na početku trećeg milenijuma, kada smo počeli da zaboravljamo zajedničke hrišćanske korene, u vreme velike netrpeljivosti i ratova, mogla postati simbol pomirenja, simbol kulturnih i istorijskih veza Istoka i Zapada. A kako je značajan deo žitija svete velikomučenice vezan za Balkan, za ove naše prostore koji su odavnina epicentar stalnih previranja, sveta Anastasija bi mogla postati i simbol pomirenja svih balkanskih naroda. I u likovnoj umetnosti je sveta Anastasija kroz vekove ostavila značajnog traga. Veoma poštovana, često je prikazivana i u umetnosti Vizantije i u umetnosti Zapada, u srednjovekovnim živopisima, na ikonama, u kamenoj plastici i reljefima, mozaicima. Da je i danas, nakon 1700 godina, inspiracija mnogim umetnicima pokazuje ova međunarodna izložba. Lik svete velikomučenice, različiti sadržaji iz njenog žitija, prikazi kulturno–istorijskih spomenika i građevina vezanih za njeno ime i ličnost, inspirisali su brojne autore iz Srbije i Crne Gore (52), Rusije (70), Italije (30), Poljske (22), Republike Srpske (3), Hrvatske (1) Bugarske (1), Nemačke (1), Francuske (1), Engleske (1), Danske (1), Finske (1), Argentine (5), Meksika (1).

Otvaranju izložbe "Umetnost za mir u Evropi i svetu" su prisustvovali brojni umetnici i gosti iz Rusije, Italije i Republike Srpske, koji su sami doneli svoje radove na izložbu u Sremsku Mitrovicu, zatim Petar Čahotin, rukovodilac evropskog projekta "Sveta Anastasija – nada za mir" i predsednik Međunarodnog odbora Sv. Anastasije, Vladimir Kutirin, savetnik Ambasade Ruske Federacije, Oleg J. Buldakov, ataše za kulturu Ruske ambasade, brojni lokalni zvaničnici i predstavnici verskih konfesija, kao i veliki broj naših sugrađana.

Kako se radi o izložbi sa velikim brojem učesnika, 190, među kojima je pored akademskih slikara, vajara i grafičara, učenika i studenata likovnih škola, i veliki broj stvaralaca amatera, iz 14 zemalja sveta sa ukupno 238 radova, posetiocima su prezentovani različiti vidovi likovnog izražavanja (ikone, slike, grafike, skulpture), različita ikonografska rešenja, izvedena i u duhu istočne i u duhu zapadne tradicije, različiti pristupi samim delima, od tradicionalnih do onih modernijih, savremenijih, različite tehnike (ulje, akvarel, pastel, tempera, gvaš, akrilik, batik, kombinovane tehnike, reljefi i skulpture u drvetu, gipsu, terakoti i dr.). Zbog svog obima izložba je podeljena u dve celine. Glavnu čine slike, ikone, skulpture izložene u Galeriji "Lazar Vozarević", dok drugu celinu izloženu u Muzeju Srema čine grafike (među kojima su i one iz Studija Laure Stor, Italija) odnosno *ex librisi*, radovi studenata Jaroslavske umetničke škole na temu "Žitije sv. Anastasije Uzorešiteljnice", radovi studenata i predavača Moskovskog tekstilnog Univerziteta na temu "Prikazi bazilike Sv. Anastasije u Rimu", crteži Valeri Fjodorova (1937–2005) iz Moskve, na temu "Žitije Sv. Anastasije", nekoliko dečijih radova. Kao i oko 130 fotografija koje dokumentarno prate najvažnije događaje vezane za aktivnosti projekta "*Sveta Anastasija – nada za mir*": fotografije dve ikone Sv. Anastasije (izvedene u duhu istočne i zapadne ikonopisne škole) ruskih autora Nadežde Lavrove i Nikolaja Gaverdovskog, koje su boravile na kosmičkoj stanici "Mir" (jul, 1995 – februar, 1996), uz blagoslove patrijarha moskovskog Aleksija II, rimskog pape Jovana Pavla II i patrijarha konstantinopoljskog Vartolomeja; misija "Sv. Anastasija – nada za mir" po balkanskim zemljama, po Rusiji, Italiji, Francuskoj, Nemačkoj; karta rasprostiranja kulta Sv. Anastasije širom Evrope; prikazi kulturno–istorijskih spomenika i građevina vezanih za svetiteljku; fotografije ikona, fragmenata fresaka, mozaika i vitraža, skulptura i bareljefa sa predstavom Sv. Anastasije širom Evrope. Sirmijum, jedna od četiri prestonice Rimskog carstva, politički, vojni i administrativni centar Panonije, mesto je gde su se sus-

retale i sukobljavale civilizacije Istoka i Zapada, mesto masovnih progona i stradanja hrišćana. Godine 304., u vreme paganskih careva Dioklecijana i Galerija, svoj život za Hrista dali su prvi posvedočeni episkop sirmijumske crkve Irinej, njegov đakon Dimitrije i mnogi drugi hrišćanski vernici, među kojima i mlada Anastasija (281–304). Poreklom Rimljanica, visokog roda, Anastasija se prihvatajući novu veru posvetila duhovnoj, materijalnoj i medicinskoj pomoći utamničenim hrišćanima, obilazeći ih iz grada u grad, iz zemlje u zemlju, stigavši i do Makedonije i Soluna. Kada je 313. godine car Konstantin priznao hrišćanima slobodu ispovedanja, sirmijumske žrtve su uvršćene u spisak svetih mučenika, a oko njihovih grobova i mesta mučeništva podizane su crkve, kapele i drugi spomenici njima posvećeni. Veoma brzo se kult svete Anastasije iz prvobitnog sirmijumskog svetilišta počeo širiti i na Zapadu, u samom Rimu, gde od kraja 5. veka dolazi do snažnog razvoja njegovog poštovanja, a naročito u istočnim rimskim provincijama, u Vizantiji. Pred hunskom najezdom, sredinom 5. veka, relikvije ove svetiteljke su iz Sirmijuma prenete u Carigrad, što je značajno uticalo na širenje i jačanje njenog kulta u čitavom hrišćanskom svetu. Sudbinu većine relikvija hrišćanskih svetitelja, pa i svete Anastasije, prilično je teško pratiti zbog njihovog deljenja, rasparčavanja, što je, svakako, doprinosilo uspešnijem širenju njihovih kultova. Početkom 9. veka, vizantijski car Nićifor je u znak priznanja i nagrade zadarskom biskupu Donatu, za postignuti mir između Karla Velikog i Vizantije, poklonio deo relikvija svete Anastasije, koje su prenete u Zadar. Pretpostavlja se da je deo njenih relikvija u 9. veku stigao i u manastir Fuldu, u Nemačkoj, najverovatnije iz Zadra. Vekovima putujući sa Zapada na Istok i nazad, deo svetiteljinih relikvija se 1976. godine, iz katedrale Sv. Stošije (Sv. Anastasije) u Zadru, vratio u Sremsku Mitrovicu, nekadašnji Sirmijum, gde su pohranjene u rimokatoličku crkvu Sv. Dimitrija.